آریانا افغانستان آنلاین
ملی، سیاسی او ادبی ویب پانه
http://www.arianafghanistan.com

داکتر محمد بشیر دودیال ۲۰۲۰/۱۲/۲۸

د افغانستان د میناتوری او ښکلی خط سبک

دوهمه برخه

تیره برخه کې یو څه عمومی معلومات وړاندې شول، له دې امله چې یوه ضمنی اوږده خاطره هم ورسره مل وه، هیله ده د لوستونکو د ستومانی لامل نه وی شوی. له هغی مقدمی څخه موخه دا وه چې افغانستان کې دغې ښکارندې له پخوا ډیر تحول کړی، اوس د یوه ځانګړی افغانی سبک په توګه نړۍ کې پیژندل شوی، که چیری دا سبک او دغه آثار د بل چا په نوم پیژندل او ثبت کیږی، نه هغوی ته مناسبه ده او نه زموږ لپاره. دې برخه کې پته خوله کیناستل په کار ندی، بلکې دا باید د هغی د واقعی جوهر او طبیعت سره معرفی کړو. په دې برخه کې جناب حامد نوید صاحب یو بیساری فرهنګی خدمت ته ملا تړلې ده، زموږ معنوی شتمنی یې نه یواځې ښه را وپیژندله، بلکې د خوندی کولو تلاش یې هم د قدر او ستاینې وړ دی.

میناتوری، په تیره بیا د افغانستان د هرات د سبک میناتوری؛ هغه ښکلی انځورونه دی چې په کوچنیو ابعادو کې د ښاخونو، ګلانو، غوټیو، پاڼو، موازی کرښو، خیالی هندسی شکلونو سره رسامی کیږی. زیاتره دغه پاڼې، نقشونه او کرښې یو بل سره په مهارت سره نښلول کیږي. نن ورځ افغانانو هنری آثارو ته نه یواځې پر کاغذ، لرګي، لوښو او کالالی کې، بلکې په ښیښه، سمنټو او چونه یې جوړښتونو کې هم انکشاف ورکړی دی. افغان میناتوری یو پیژندل شوی سبک دی.

د میناتور کلمه فرانسوی لغت دی چې د کوچنی ښودنې یا وړوکی کولو په معنا ده او په اصطلاح کې ډیرو ظریفو او ښکلو انځورونو ته ویل کیږی. د میناتور د کلمی استعمالول د ختیځ پیژندونکو، هنر خوښوونکو او هنر پیژندونکو لخوا دود شوی دی. دغه هنر په افغانستان کې له عرفان سره نږدې اړیکی پیدا کړی او زیاتره سپیڅلی ځایونه، کتابونه او زیارتونه وربادی ښکلی کړل شوی دی. (mini=miniature) په ټولو اروپایی ژبو کی کوچنی رنګه انځورګری، دکتابونو کوچنی خطاطی او په ټوله کې کوچنی یا ظریف او حساس شی ته اشاره لری. لکه چې دغه هنر هم ډیر باریک اوظریف هنر دی، نوکوچنیو ښکلو تذهیب کاریو ته همدغه نوموونه استعمالیږی. په اوولسمه او اتلسمه پیړۍ کی د میناتوری انځور ګری د میناکاری په بڼه دود شول. په

برای ارسال مقالات به روی لینک ذیل کلیک نمائید!
info@arianafghanistan.com

میناتور بنه د انځور کښل له منځنیو پیړیو راپه دی خوا له تذهیب کاری سره ګډ شول او د شپاړسمی پیړی له پیل څخه د نولسمی پیړی ترپای پوری ئی رواج درلود. انځور تورل او نقاشی کول یو ډیر باریک او ښکلی کار دی چی یوائځی یوه ځیره په اوبلن رنګ په ډیره کوچنی بنه رسمیږی. یو وخت دغه اصطلاح فرانسوی ډیرو کوچنیو او ظریفو ټوټو ته هم استعمالیده، دغه ټوټی به له وریښمو څخه اوبدل کیدی چی د بوټو او ګلانو انځورونه به یی لرل. له همدې امله فرنسویان تر اوسه له افغانی میناتور، خط، تذهیبکاری او منبتکاری سره آشنایی لری اوځو ځله یی د ننداراتونو د جوړلو اقدام کړی. فرانسویان تر ټولو زیات د هرات د میناتوری سبک سره آشنا دی.

لکه چې مخکنی برخه کی وویل شول، دغه ډول د پاڼو، ګلانو، کربښو او غوټیو انځورول د خطی آثارو، قرآن شریف، شعری دیوان او نورو کتابونو لپاره د تذهیب اصلی ماخذ و. په اوولسمه پیړۍ کی د میناتوری په واسطه د ځیرو انځورول د اوسنی وخت د روغنی رنګ په واسطه رواج شول. په افغانستان کی وروسته تر بهزاد څخه دهغه د سبک پیروانو ته د نقاش اصطلاح کارول کیده. دغه هنر له عرفان سره د نږدې اړیکو له امله د دی لامل شوه چی ګوهرشاد بیګم په هرات کی د دې لپاره ځانګړی مدرسه جوړه کړی. د دغی مدرسی یو شمیر آثار اوس هم هرات کې شته. د دغی مدرسی د کار طرز دافغانستان نورو برخو او آن تر مزار شریف او پیښور پورې خپور شو. وروسته بیا دغې مدرسی د غلام محمد میمنګی په نوم نور هم انکشاف وکړ. له نن څخه درې دیرش کاله مخکې ما د ننګرهار دسره رود په ولسوالۍ کې، په یوه کور کې(د مرحوم سید طیب آغا کور کې) یو په لاس لیکل شوی قران شریف ولید چې د هرات د سبک میناتوری یې لرله چې د طلا په اوبو او د نورو رنګونو په ترکیب لیکل شوی و، دغه قران شریف ما په پیښور کې د هغه وخت د محاذ نشریه کې د یوه تاریخی میراث په توګه معرفی کړ چې د ډیرو لوستونکو د تعجب وړ وګرځید. دغه اثر دغې کورنۍ ته د دوی له غور نیکه څخه پاتی دی، اوس هم ممکن دد وی په کلا کې وي. دری کاله مخکې جناب استاد بختیاری د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت په مالی مرسته یو قران عظیم الشان د میناتوری په هغه سبک بشپړ کړ چې دهرات سبک یی بولو. د دغو آثارو ځو بیلګې او ننداراتونونه د فرانسی د هیواد په توجه په هرات کی د اختیارالدین کلا کې ننداری ته وړاندی شول چی ډیرو بهرنیانو یی انځورونه واخیستل.

په هرات کی د اختیارالدین لرغونه کلا

افغانستان د نړی په ټولو اسلامی هیوادو کې هغه هیواد دی چې خپلو دینی شعایرو ته کلک وفادار او په ټول قاطعیت سره ورڅخه دفاع کوی، نو ځکه اسلامی ارزښتونه پکې وپالل شول. په دې کې یو هم اسلامی هنر په خپلواک ډول په کې د یوه ځانګړی مفهوم په توګه له پیړیو راهیسي د پام وړ وګرځید. اسلامی هنر د انځوریزو رمزونو او شعرونو یو حیرانوونکی جوړښت دی چې په نه فنا کیدونکی بنه رامنځته شوی او پرمختګ یی کړی. په دغه هنر کی د انځورونو په جوړلو او بیا دهغو په ساتنه باندی پیښو او ناوړه حالاتو کومه اغیزه نه ده کړی، بلکی دغه هنری رمزونه دومره راڼه او خالص شوی دی چی زیاتره وخت کوم بهرنی شکل ذهن ته نه راولی.

برای ارسال مقالات به روی لینک ذیل کلیک نمائید!
info@arianafghanistan.com

دغه هنر د یوه عرفانی انځور په یوه رمز او اسلامی عقیده بدل شو چی د وخت په تیریدو سره دغه بدلون له دینی باورونو سره یو ځای پاتی شوی دی. اسلامی هنر یو ډول تشه فضا جوړوی چی دنیوی تمامیت او هوسونه له منځه وړی او د هغو پرځای یو داسی نظام رامنځته کوی چی د سولی او روحی تعادل لپاره لاره هواروی. د دغه هنر ریښه په ژور تفکر او تخیل کی ده، نو ځکه د اسلامی هنر په بشپړتیا کی عرفانی تفکراتو ژوره اغیز لرلی ده او دغه اغیزه د رمز او اشاری په ژبه بیان شوی ده. دا حقیقت موږ عرفانی ادبیاتو(دمولانا مثنوی، د پیرورښان آثار، د مولانا جامی، رحمن بابا، بسطامی،...) او مناقبواو مناجاتو کی هم لیدلای شو. د میناتور ترڅنګ هغه نامتوخطاطان چې باید نومونه یی هیر نشی د تیموریانو له وخته تر اوسه دا دي:میرعلی هروی، میرعبدالرحمن هروی، رفیقی هروی، سیدتاج محمد، فیض محمد خان، عزیز الدین وکیلی پوپلزائی، حسینی، خرمی، تمیم رها، سید محبوب الله هاشمی، عبدالکریم حلیمی، عمر صدیقی او ډیرنور.

په اسلامی هنر کی له اشیاوو او انځورونو څخه د لمس کیدونکی، ناتورالستی او ریالستی عینی تجربی او واقعیت لری کولو او د رمزی زمینی ایجادولو متعالی حقایقو سره وصل کیدل ممکن کړل چی پایله یی حضور او وصل دی. دا ځکه چی نور نو پرته له انسان او خدای څخه کوم بل عنصر نه پاتی کیږی او ته به وایی چی په دی اړه ټول مخلوقات او عناصر په دغه وصل کی حاضر او شریک شوی دی. په دی بهیر کی په همدی سبک او سیاق سره شکلونه او انځورونه خپل تجربی خاطرات له لاسه ورکوی او په خیالی بڼو سره په یو ځانګړی جوړښت باندی بدلیږی. دغه ځانګړی جوړښت په تصویری عرفان کی د ټولی هستی ډوبیدل دی. دلته بصری عناصر لکه نقطه، خط، سطح، رنګ او د انځورونو کرښی چی تجسمی مادی بڼی دی، د یوه خاص بیان له امله او د غیر مادی لوری موندنی له امله، رمزی کیږی، چی دغه ځانګړی ترکیب بندی او خاص جوړښت د توحید یو نمایش دی، د دغو ټولو مستنداتو په کتنې سره نشی کیدای چې افغانستان کی د دغو آثارو په لرغونتوب شک وکړو، دا ناممکنه ده چې څوک وربادی د مالکیت ادعا وکړی او د دغو ټولو شواهدو په شتون کې نړیوالو هغه معرفی کړی هم دی.

دوام لري...

د ډاکټر محمد بشیر دودیال د نورو لیکنو لپاره، پر عکس کلیک وکړی.

برای ارسال مقالات به روی لینک ذیل کلیک نمائید!
info@arianafghanistan.com